

TÁJÉKOZTATÁSI ÉS KÖNYVTÁRI SZAKEMBERKÉPZÉS A WALESI EGYETEMEN

Szepesváry Tamás

Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ

1. BEVEZETÉS

Az angol szakkönyvtárosképzés és tájékoztatási szakember oktatás formái igen változatosak. Az LA /Library Association = Könyvtári Szövetség/ és az ASLIB /Association of Special Libraries and Information Bureaux = Szakkönyvtárak és Tájékoztató Irodák Szövetsége/ tanfolyamrendszerü képzése mellett /1/ megtaláljuk az iskolarendszerü - egyetemi, főiskolai szintü - oktatást is /2/. Az oktatási rendszer érdekessége, hogy a kétféle képzési rendszer között összhang van! Az oktató szervek megteremtették azokat a követelményeket, amelyeket akár tanfolyam útján, akár iskolarendszerben a jelöltnek teljesítenie kell ahhoz, hogy tájékoztatási vagy könyvtári munkakört betöltsön. A CNAА /Council for National Academic Awards = Egyetemi Fokozatok Odaitélésére Alakult Országos Tanács/ és az LA kijelölték azokat az egyetemeket - köztük a Walesi Egyetemet is - amelyeknek könyvtáros és tájékoztatási szakemberképzését olyannak ismerik el, hogy az ott végzett hallgatóknak nem kell a Könyvtári Szövetség előtt záróvizsgát tenniök. Ugyanakkor a Könyvtári Szövetség tanfolyamaira olyan felvételi követelményeket szabtak, az oktatást tartalmilag úgy alakították ki, hogy összhangban legyen az egyetemi, főiskolai képzés tartalmával.

Cikkünk a University of Wales /Walesi Egyetem/, Aberystwyth, illetve az egyetem keretében működő College of Librarianship /Könyvtárosképző Főiskola/ oktatási rendszerét ismerteti /3/.

2. AZ EGYETEMI KÉPZÉS

A University of Wales keretében kétfokozatu tájékoztatási szakemberképzés folyik. Az egyetemi hallgatók a harmadik év végén "Bachelor" fokozatot szerezhhetnek. Azok a hallgatók, akik a "Bachelor" fokozatot "első osztályu" minősítéssel szerezték meg, legkevesebb egy éves további tanulással Master's degree-t nyerhetnek el.

2.1 Első fokozat: Bachelor of Librarianship

A Walesi Egyetemen a könyvtártudomány és tájékoztatás területén az egyetemi alapképzés első fokozata a "Degree of Bachelor of Librarianship" /Baccalaureus in Scientia Bibliothecaria/, azaz egyetemi végzettségű könyvtáros.

A képzés a College of Librarianship-ben történik. A főiskolát 1964-ben alapították. Az Egyesült Királyságban ez az első olyan könyvtári és tájékoztatástudomány oktatására specializált iskola, amelynek önálló státuszt adományoztak. Az intézményben jelenleg 400 hallgató tanul. A főiskola szoros kapcsolatot tart a helyi könyvtárakkal, többek között a National Library of Wales-szel /Walesi Nemzeti Könyvtár/, ahol a hallgatók részére előadásokat, demonstrációkat, csoportos gyakorlatokat szerveznek. A főiskola saját könyvtára korszerű tájékoztatási és könyvtártudományi gyűjteménnyel rendelkezik /könyv, folyóirat, kutatási jelentés, audio-vizuális anyagok, mikrofilm stb./. A könyvtár kutatócsoportja új osztályozási rendszert dolgozott ki, amelyet a sikeres kezdetek után a Library Association Library /Könyvtári Szövetség Könyvtára/ és más intézmények is átvettek.

A főiskolára érettségizett hallgatók kérhetik felvételüket. A jelentkezők felvételi beszélgetés után nyernek felvételt.

A 3 éves képzés során a hallgatók a könyvtár- és tájékoztatástudomány /information science/ alapjait sajátítják el. A szakterületi specializálást azzal biztosítják, hogy vagy a bölcsészettudományi /Faculty of Arts/ vagy a természettudományi /Faculty of Science/ fakultáson kötelezően választható szakokat kell felvenniük.

A bölcsészeti fakultáson a következők választhatók: amerikai, angol, ír, walesi, latin, görög, orosz, francia, német, olasz, spanyol, svéd nyelv és irodalom; művészet, zene, jog, történelem, filozófia, politikai tudományok, közgazdaságtan, földrajz, elméleti matematika. A Faculty of Science keretében a következők közül lehet választani: matematika, elméleti matematika, alkalmazott matematika, kémia, biokémia, fizika, biológia, botanika, zoológia, földtan, földrajz, közgazdaságtudomány, statisztika, politikai tudományok, filozófia.

A felsorolásból kiderül, hogy az elméleti matematikát, filozófiát, politikai tudományokat és a földrajz, pedagógia szakokat mindkét fakultás hallgatói felvehetik.

A könyvtár szak mellé az első évben két választott bölcsész, vagy két választott természettudományi szakot kell felvenni. A második és harmadik évben már csak egy bölcsész, illetve természettudományi szak folytatása kötelező. E szakokat a Walesi Egyetem megfelelő "college"-ekben hallgatják a könyvtárosok.

A könyvtár- és tájékoztatástudomány témáit két csoportra osztották: az első rész /1. év/ három témakört ölel fel:

1. A hírközlés és a könyvtár;
2. A tudományok rendszere;
3. A tájékoztatás forrásai.

Az első évben az oktatás tutor-rendszerben folyik, a hallgatók egy-egy csoportjával - tanulókörszerűen - egy-egy tanár foglalkozik.

A tananyag második része két évre /2. és 3. tanév/ tagolódik. A második év három témaköre mindenkire kötelező. Ezek:

1. Könyvtári adminisztráció, 1. rész
2. Ismeretek rendszerezése a könyvtárban
3. Természettudományi bibliográfiák.
4. témakörben 10 studium közül választhat a hallgató:

4.1 Könyvtártörténet

- .2 Walesi könyvtárak és könyvtárügy
- .3 Paleográfia és diplomatika
- .4 Levéltárak kezelése
- .5 Kommunikáció és tömegközlési eszközök
- .6 Összehasonlító könyvtárügy
- .7 Gyermekirodalom és gyermekkönyvtárak
- .8 Természettudományi és történeti bibliográfiák
- .9 Computerek és gépesítés a könyvtárakban
- .10 A kutatás módszertana és a kutatások közreadása.

A második rész témái /a 3. évben/ a következők:

5. Könyvtári adminisztráció, 2. rész
6. Osztályozás, katalogizálás, vagy Információtárolás és -keresés
7. Történeti és elemző bibliográfia, vagy Dokumentáció
8. A 4. témakörből választott studium folytatása.

Minden év végén a hallgatók írásbeli vizsgát tesznek. Szóbeli vizsgát csak sikertelen írásbeli esetén szerveznek.

2.2 Második fokozat: Master of Librarianship

Az egyetemi képzés második fokozata a Master of Librarianship. A Master's degree megszerzését az a hallgató kezdheti el, aki a Walesi Egyetem vagy más megfelelő egyetem könyvtári "Bachelor" fokozatát kitűnő /advanced/ minősítéssel végezte el. A fokozat megszerzéséhez a könyvtártudomány vagy tájékoztatás területén minimálisan egy éves kutatómunka alapján disszertációt kell készíteni. A kutatás témáit az egyetem hagyja jóvá. Mivel a kutatásoknak sokszor anyagi kihatásai is vannak, a kutatások pénzügyi fedezését az egyetemen kívül a Library Association, az OSTI /Office of Scientific and Technical Information = Tudományos és Műszaki Tájékoztatásügyi Hivatal/, valamint a Department of Education and Science /Oktatásügyi és Tudományos Minisztérium/ vállalják. Ez egyúttal biztosíték arra is, hogy ne öncélú szakmai problémák kutatása történjék.

A kutatás eredményeit a hallgatónak disszertációban kell összegeznie. A disszertációt két példányban kell beadni, melynek egyik példányát az Egyetemi Könyvtár, a másik példányt a Walesi Nemzeti Könyvtár őrzi. A disszertáció összefoglalóját - maximum 300 szóban - szintén két példányban, publikálható formában kell benyújtani. A disszertáció sikeres megvédése után a jelölt elnyeri a "Master" fokozatot.

2.3 Posztgraduális képzés

Azok a - nem könyvtárszakot - végzett, egyetemi fokozattal rendelkező szakemberek, akik a tájékoztatástudomány vagy könyvtárügy iránt érdeklődnek, a Walesi Egyetemen posztgraduális képzés útján szerezhetnek ilyen irányú képzettséget. Az oktatási forma elnevezése: "University Post-graduate Diploma in Librarianship"/posztgraduális könyvtárosi diploma/.

A képzés időtartama egy év, mely alatt a következő négy tárgyat hallgatják:

1. Tanulmányok a könyvtári vezetés témaköréből

Könyvtár és társadalom

Vezetési ismeretek a könyvtárban és az információs munkában

2. A tudományok rendszerezése

A tudományok rendszerezése a könyvtárakban

Információs rendszer-elmélet.

3. Bibliográfiai tanulmányok

Információs források

Szakkbibiográfia

4. A következőkben megadott 13 téma közül egy studium felvétele kötelező:

4.1 Könyvtártörténet

.2 Walesi könyvtárak és könyvtárügy

.3 Paleográfia és levéltárak kezelése

.4 Kommunikáció és tömegközlelési eszközök

.5 Összehasonlító könyvtárügy

.6 Gyermekirodalom és gyermekkönyvtárak

.7 Természettudományi bibliográfiák

.8 Történeti és elemző bibliográfiák

.9 Walesi természettudományi és történeti bibliográfiák

.10 Computerek és gépesítés a könyvtárakban

.11 A kutatás módszertana és a kutatások közreadása

.12 Az index-nyelvek szerkezete és problémái

.13 Információkeresési rendszerek.

Az oktatás ideje alatt a hallgatók különböző könyvtárakat keresnek fel és tanulmányutakon vesznek részt.

A képzés írásbeli vizsgával zárul mind a négy témából.

3. A LIBRARY ASSOCIATION TANFOLYAMRENDSZERŰ KÉPZÉSE

A Könyvtári Szövetségnek a "college"-okban rendezett tanfolyamai azt a célt szolgálják, hogy a hallgatók komoly szakmai alaptudást és gyakorlati ismereteket nyerjenek a könyvtár és tájékoztatás területén.

Ahhoz, hogy valakit - tanfolyam útján - okleveles könyvtárosnak minősítsenek, el kell végeznie a Szövetség posztgraduális tanfolyamát /Library Association Post-graduate Course/ és eközben 3 éves könyvtári munkát is kell végeznie egy kijelölt vagy jóváhagyott

könyvtárban. A három évből egy év azonban a "college"-beli tanfolyamra fordítható és egy évet a vizsgákra való felkészülésre lehet felhasználni. A sikeres záróvizsga után a hallgató okleveles könyvtárosi minősítést kap és a Könyvtári Szövetség tagjává válik.

A tanfolyam egyetemi végzettséggel 4 un. term /egyetemi fél-év/, azaz egy és egynegyed év alatt /1 term = 3 hónap, de közben egy-, másfél hónap szünetek/ végezhető el.

Érettségi bizonyítvány birtokában /General Certificate of Education/ a tanfolyamra való felvétel feltételei azonosak az egyetemi felvétel követelményeivel: az érettségi 5 fő tárgyából legalább kettőnek kiváló minősítésűnek kell lennie. A könyvtár szak, illetve a tanfolyam esetében az idegen nyelv ismerete előnyt jelent. Megfelelő /"ordinary"/ minősítéssel az egyetemi felvételt megpályázni nem lehet. A Szövetség tanfolyamára sem veszik fel az ilyen pályázókat, de lehetőséget adnak, hogy könyvtárban elhelyezkedjenek s ott több évig dolgozzanak. Ezután vagy az un. "belépő"-vizsgát /Library Association Entrance Examination/ vagy az első szakmai vizsgát kell sikerrel letenni /First professional Examination/. Ennek birtokában jelentkezhetnek a posztgraduális tanfolyamra.

A közvetlenül érettségi után jelentkező hallgatók 7 term /kb. két és egynegyed év/, a már könyvtárban dolgozók 6 term /kb. két év/ alatt végezhetik el a tanfolyamot. Az oktatás főbb formái az előadás, vita, szeminárium, valamint a tanfolyam oktatói által szervezett 6-8 hetes gyakorlatok, belföldi és külföldi tanulmányutak.

A tanfolyam tárgykörei nagyjából azonosak a bachelor fokozat könyvtári és tájékoztatási studiumaival.

A Szövetség e rendszeres könyvtári és tájékoztatási ismereteket nyújtó tanfolyamán kívül aktuális témakörökben rövid céltanfolyamokat is szervez, mint például legutóbb a könyvtárak vezetési problémáiról. Külföldi könyvtárosok részére 10 hetes nemzetközi tanfolyamokat is rendeznek.

A Library Association keretében elérhető legmagasabb szakmai fokozat a "Fellowship of the Association" /a Szövetség kutatója, tudományos munkatársa/. A pályázónak legalább ötéves szövetségi tagsággal kell rendelkeznie és a tájékoztatás vagy könyvtártudomány területén kiemelkedő szakmai tevékenységet kell felmutatnia. A Szövetség által meghatározott és jóváhagyott kutatási témát a pályázónak diszertáció formájában kell elkészítenie és megvédenie.

4. NÉHÁNY TANULSÁG

4.1 Az oktatási rendszerek összhangja

A tudományos-műszaki forradalom időszakában lassanként megszokott és elfogadott az a tény, hogy speciális szakmákra, vagy az egyes

területek hiányzó szakembereinek gyors munkábaállítására, illetve újabb munkakörökre való átképzés érdekében korszerű és színvonalas tanfolyami képzést alkalmaznak. A tanfolyamrendszerű oktatás nem kerülhet szembe az iskolarendszerű oktatással, de fordítva sem. Kétségtelen, az iskolarendszer tradicionális formái mélyebben gyökereznek a társadalomban és a közvéleményben, sőt a jogszabályokban /pl. besorolás, bérezés/ is, mint a tanfolyamrendszerű formák. Ezért tanulságos a "konzervatív" angolok megbarátkozása mindkét képzési formával a könyvtáros és tájékoztatási szakemberképzés terén. Ennek természetesen feltétele egyfelől az egyetemeken a korszerű ismeretek közzlése, másfelől a tanfolyami képzés színvonalának emelése, a korszerű oktatás és vizsgáztatás megteremtése.

4.2 A Walesi Egyetem differenciált oktatási rendszere

A Walesi Egyetemen a könyvtári és tájékoztatási ismeretek oktatása többszörösen is differenciált:

a/ A "Bachelor" fokozatnál megfigyelhetjük a párhuzamos képzés sokoldalú lehetőségét, a könyvtár szaknak a bölcsészet- és természettudományi szakokkal történő összekapcsolását. A szakkönyvtárosképzés szempontjából ez a "variálhatóság" azért is érdekes, mert még a bölcsészkar tárgyai között is szerepelnek olyan tárgyak /elméleti matematika, közgazdaságtan stb./, amelyek a könyvtárosok természettudományos és közgazdasági műveltségét növelik.

b/ A könyvtári és tájékoztatási ismeretek oktatásán belül is sokoldalú a választási lehetőség: a "Bachelor" fokozat második évében 10-féle, a posztgraduális oktatásánál 13-féle studium közül lehet választani. Ez egyfelől csökkenti a - világszerte jelentkező - túltelítést az oktatásban, másfelől a hallgató kedve szerint választott studiumában elmélyült tanulást tesz lehetővé. Ez a mindent megtanítani illúziója helyett a biztos alapismeretek oktatásának célkitűzését közelíti meg.

c/ Az egyetem biztosítja a teljesítmény szerinti differenciálódást is. A "Master" fokozatot csak az nyerheti el, aki az első fokozatot kiváló teljesítménnyel zárta, és az új követelményeket is teljesítette. Hazánkban a differenciálódás tulajdonképpen az egyetem után kezdődik: így kerül sor - sajnos gyakran - arra, hogy felsőfoku végzettséggel alacsonyabb, középszintű munkaköröket töltenek be.

4.3 A Library Association szakmai tekintélye

A Szövetség tekintélyét a színvonalas szakmai, tudományos és oktatási munka vitta ki. Tagjai csak szakképzett munkatársak lehetnek. Tanfolyamai, vizsgái kötelezőek a könyvtári munkakört betöltő szakemberek számára. A könyvtártudomány és tájékoztatóstudomány fejlesztését

disszertációkkal, pályamunkákkal segítik elő. A Szövetség tevékenységének tanulmányozása a hazai könyvtári és tájékoztatási társadalmi szervek munkáját is elősegítheti.

o^o

I R O D A L O M

1. List of short courses in librarianship and information work.
= Aslib Proceedings, 20.k. 7.sz. 1968. p.292-297.
2. PALMER, B.I.: Degrees in librarianship. II. = Library Association Record, 70.k. 8.sz. 1968. p.205-206.
3. A University of Wales és a College of Librarianship Wales három prospektusa:

Általános tájékoztató a University of Wales - College of Librarianship Wales, Library Association oktatási tevékenységéről;

A university degree in librarianship;

Post-graduate studies and research in librarianship.

A három prospektus az OMKDK Nemzetközi Kapcsolatok Osztályán FID 1969/402, 3., 4., 5. mell. alatt megtekinthető.

o^o

SZEPESVÁRY, T.: Training of librarians and information officers
at the University of Wales

A two-level training of librarians and information officers is going on in the College of Librarianship of the University of Wales /Aberystwyth/.

On the first level, the students may earn the degree of Bachelor of Librarianship after three years of study at the College of Librarianship. The students may elect their second major subject from among courses offered by either the Faculty of Arts or of the Faculty of Science.

The second level consists in obtaining the degree of Master of Librarianship. This degree may be obtained by students who have already gained the degree of Bachelor of Librarianship with an advanced qualification at the University of Wales or at other appropriate universities. To obtain the degree the student has to conduct research work in library science or in information science for a minimum of one year and to sum up his/her results in a thesis. Those graduates who are not library majors but show an interest in librarianship or in information science may obtain a "University Post-Graduate Diploma" in librarianship after the completion of a post-graduate course offered by the University of Wales. This course lasts one year.

The examinations of the Library Association and its courses in the colleges aim at permitting the students to acquire thorough knowledge in the subject field, as well as practical skills in library and information science.

The peculiarities of the British pattern of training librarians and information officers are:

the course-based system of training is in harmony with the high-level training at universities and other higher educational institutions;

the University of Wales offers highly differentiated forms of training in librarianship, special librarianship and information science;

the Library Association has a great professional authority in the field of training librarians and information officers.

::':::

СЕПЕШВАРИ, Т.: Образование библиотечных и информационных специалистов в Уэльском университете

В Уэльском университете в городе Aberystwyth в рамках College of Librarianship (Библиотечная высшая школа), принадлежащего к университету, ведется двухступенчатое образование библиотечных и информационных кадров.

Первой степенью является " Bachelor of Librarianship", которую студенты могут приобрести за три года. Образование ведется на двух отделениях: студенты могут выбрать второе отделение из предметов Faculty of Arts (факультет искусств) или Faculty of Science (факультет естественных наук).

Второй степенью университетского образования является Master of Librarianship. Там студент может приступить к приобретению степени Master's degree, который в Уэльском университете или в другом подобном университете получил степень Bachelor of Librarianship с отличной (advanced) квалификацией. Для приобретения этой степени требуется не меньше одного года заниматься исследовательской работой в области библиотекведения или информации и подытожить результаты исследовательской работы в диссертации.

Специалисты, имеющие университетскую степень и закончившие университет не на отделении библиотекведения и интересующиеся информатикой или библиотечным делом, могут приобрести такую степень в Уэльском университете путем постградуального образования (University Post - graduate Diploma).

Экзамены Библиотечного общества (Library Association) и его курсы, организованные в "college"-ах преследуют цель, чтобы студенты усвоили основные знания по специальности и приобрели опыт в библиотечном и информационном делах.

Особенностями английского библиотечного и информационного образования являются:

- соответствие между образованием на курсах и преподаванием на уровне университета, высшего учебного заведения,
- возможности дифференцированного обучения на библиотекаря общеобразовательного или специального фондов, или на специалиста по информации,
- авторитет Библиотечного общества в области образования библиотечных и информационных специалистов.

SZEPESVÁRY, T.: Ausbildung von Bibliotheks- und Dokumentations-
Fachleuten an der Universität Wales

An der Universität Wales, Aberystwyth, bzw. an der zur Universität gehörenden College of Librarianship werden in zwei Stufen Bibliotheks- und Dokumentations-Fachleute ausgebildet.

Die erste Stufe führt zur Erwerbung des Grades "Bachelor of Librarianship", welches im College of Librarianship in drei Jahren erworben werden kann. Die Bildung umfasst zwei Fächer: die Studenten können das zweite Fach aus den Fächern der Philosophischen Fakultät oder der Fakultät für Naturwissenschaften wählen.

Die zweite Stufe der Universitätsbildung führt zum Grad "Master of Librarianship". Jene Studenten, die an der Universität Wales oder an einer anderen entsprechenden Universität den Grad "Bachelor" mit ausgezeichneter Qualifizierung bereits erreicht haben, können um "Master's degree" werben. Zur Erwerbung des Grades ist wenigstens eine einjährige Forschungsarbeit auf dem Gebiet des Bibliothekswesens oder der Dokumentation erforderlich, deren Ergebnisse in einer Dissertation zusammengefasst werden müssen. Fachleute, die nicht an der Fakultät für Bibliothekswesen absolvierten, aber über ein Universitätsdiplom verfügen und sich für das Dokumentations- und Bibliothekswesen interessieren, können an der Universität Wales im Rahmen der postgraduellen Bildung ein "University Post-graduate Diploma" erwerben. Die Zeit der Bildung erstreckt sich auf ein Jahr.

Die Prüfungen der Library Association, bzw. die an den Hochschulen /College/ organisierten Kurse dienen dem Ziel den Hörern im Bibliotheks- und Dokumentationswesen ein ausführliches fachliches Grundwissen und praktische Kenntnisse zu erteilen.

Die Eigentümlichkeiten der englischen Ausbildung sind die folgende:

Die kursartige Ausbildung und die Ausbildung an den Universitäten und Hochschulen sind koordiniert.

Es bestehen Möglichkeiten zur differenzierten Bibliothekar-, Fachbibliothekar- und Dokumentatorenausbildung an der Universität Wales.

Der Library Association besitzt einen guten Ruf auf dem Gebiet der Bildung von Bibliotheks- und Dokumentations-Fachleuten.

M^M
M^M